

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 293/2023-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach 4. k. 7Ntc/3/2021 zo 14. septembra 2021 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 4. k. 3Urto/4/2022 z 26. októbra 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 13. decembra 2022 domáha vyslovenia porušenia čl. 2, čl. 3, čl. 7, čl. 12 a čl. 13 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), porušenia základných práv podľa čl. 16, čl. 19, čl. 46, čl. 47, čl. 48, čl. 49 a čl. 50 ústavy, práv podľa čl. 3, čl. 5, čl. 6, čl. 8, čl. 13 a čl. 14 Dohovoru o ochrane ľudských práv, základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práv podľa čl. 1, čl. 2, čl. 3, čl. 4, čl. 6, čl. 7, čl. 17, čl. 20, čl. 21 a čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) rozsudkom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) 4. k. 7Ntc/3/2021 zo 14. septembra 2021 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) 4. k. 3Urto/4/2022 z 26. októbra 2022. Navrhuje napadnuté rozhodnutia krajského súdu a najvyššieho súdu zrušiť a vec im vrátiť na ďalšie konanie a rozhodnutie.

2. Zároveň sťažovateľ požiadal o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

3. Z ústavnej sťažnosti a listinných materiálov vyžiadaných ústavným súdom zo súdneho spisu vzťahujúceho sa na predmetnú vec vyplýva, že krajský súd napadnutým rozsudkom 4. k. 7Ntc/3/2021 zo 14. septembra 2021 podľa § 15 ods. 1 a § 17 ods. 1 zákona č. 549/2011 Z. z.

o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii a o zmene a doplnení zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov (ďalej tiež „zákon o uznávaní a výkone rozhodnutí“), uznal vo výrokoch o vine a treste odňatia slobody a rozhodol o tom, že sa vykoná na území Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu pre trestné záležitosti Viedeň, Rakúska republika, sp. zn. 603Hv 1/12s z 19. decembra 2014 v spojení s rozsudkom Najvyššieho krajského súdu Viedeň sp. zn. 22Bs 78/15d z 5. mája 2015, ktorým bol sťažovateľ – občan Slovenskej republiky uznaný za vinného pre zločin vraždy podľa § 75 rakúskeho trestného zákona a pre zločin ťažkej lúpeže podľa § 142 ods. 1 a § 143 prvej vety, druhý prípad rakúskeho Trestného zákona, za ktorý mu bol uložený trest odňatia slobody na doživotie. Krajský súd zároveň podľa § 517 ods. 2 Trestného poriadku v spojení s § 48 ods. 3 písm. a) Trestného zákona rozhodol, že sťažovateľ bude vo výkone trestu odňatia slobody pokračovať bez jeho premeny v ústave s maximálnym stupňom stráženia.

4. Podaniami zo 16. mája 2022, z 24. júna 2022 a 15. augusta 2022 doručenými krajskému súdu 20. mája 2022, 27. júna 2022 a 16. augusta 2022 označenými ako „*žiadosť o premiestnenie odsúdeného do Rakúskej republiky*“, „*návrh – žiadosť (opravný prostriedok)*“ a „*oznámenie a iné vo veci „odvolania“ voči rozhodnutiu KS – Košice, č. k. 7NTc/3/2021*“ sa sťažovateľ prostredníctvom svojho obhajcu (prvé z podaní), ako aj svojimi vlastnými podaniami domáhal zvrátenia právneho i faktického stavu uznania cudzozemského právoplatného odsudzujúceho rozhodnutia rozsudkom krajského súdu, ktorý bol medzičasom aj vykonaný v zmysle realizácie vydania sťažovateľa na pokračovanie vo výkone doživotného trestu odňatia slobody do Slovenskej republiky. Zámerom sťažovateľa bol návrat na výkon trestu do Rakúskej republiky.

5. Najvyšší súd, rovnako ako krajský súd, k podaniam sťažovateľa a jeho obhajcu (komplexne) pristupoval podľa obsahu ako k odvolaniu podanému proti rozsudku krajského súdu zo 14. septembra 2021.

6. Pretože odvolaním napadnutý o rozsudok krajského súdu bol sťažovateľovi riadne doručený do príslušnej väznice Rakúskej republiky ešte 28. septembra 2021 a nadobudol právoplatnosť a vykonateľnosť už 16. októbra 2021, najvyšší súd odvolanie sťažovateľa zamietol podľa § 316 ods. 1 Trestného poriadku ako podané oneskorene.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Sťažovateľ v úvode ústavnej sťažnosti ozrejmil, že je síce občanom Slovenskej republiky, avšak slovenský jazyk neovláda. Jeho materinským je jazyk maďarský. Krajskému súdu vytýka, že v konaní, v ktorom vydal napadnuté rozhodnutie, nezisťoval či sťažovateľ ovláda jazyk, v ktorom sa toto konanie vedie. Zároveň mu nebolo umožnené vyjadriť sa k veci, keďže proces bol uskutočnený v jeho neprítomnosti a bez toho, aby mu bol ustanovený obhajca. Konajúci krajský súd si podľa sťažovateľa neoveril ani pravdivosť či pravosť písomností, ktoré do konania poskytli rakúske orgány ako podklad na rozhodnutie slovenských súdov. Rovnako zo strany konajúceho súdu nebolo zistené ani to, či sťažovateľ skutočne dal súhlas na uznanie cudzozemského rozsudku a na vykonanie uloženého trestu na Slovensku. Taktiež nebolo preverené, či podpis na súhlase

s takýmto postupom naozaj patrí sťažovateľovi a ak áno, či súhlas sťažovateľ udelil vedome, dobrovoľne a bez nátlaku, resp. či bol získaný zákonným spôsobom.

8. Navyše, krajský súd vyhotovil a sťažovateľovi doručil rozhodnutie v slovenskom jazyku, ktorý sťažovateľ neovláda a v tomto jazyku bol aj poučený, preto nevedel a nemal možnosť v lehote na podanie odvolania zistiť obsah jemu doručeného prvostupňového rozhodnutia. Z uvedeného sťažovateľ odvodil, že pokiaľ mu nebude dotknuté rozhodnutie doručené v jazyku, ktorému rozumie, nemôže mu uplynúť ani lehota na podanie odvolania proti nemu.

9. Postup krajského súdu tak sťažovateľ považuje za nesprávny a nezákonný porušujúci jeho základné právo na súdnu ochranu, právo na spravodlivé súdne konanie a právo na účinný prostriedok nápravy, a tento stav bude trvať dovtedy, pokiaľ mu bude doručené rozhodnutie a bude poučený v jazyku, ktorý ovláda.

10. Až vďaka pomoci iného odsúdeného vo výkone trestu odňatia slobody ovládajúceho slovenský, ako aj maďarský jazyk sťažovateľ mohol následne komunikovať so všeobecnými súdmi podaniami písanými v slovenskom jazyku, a realizovať tak „*právo na obranu*“ a domáhať sa nápravy porušenia svojich práv predložením vlastnej argumentácie spolu s oznámením, že slovenský jazyk neovláda. Za účinnú nepovažoval ani pomoc advokáta, ktorého mu „*zabezpečila rodina*“ v danej veci, a to znova z dôvodu existencie jazykovej bariéry.

11. Napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu č. k. 3Urto/4/2022 z 26. októbra 2022 sťažovateľ považuje za neobhájiteľné. Jeho podania doručené krajskému súdu mali byť podľa neho vyhodnotené nie ako odvolanie, ale ako dovolanie alebo žiadosť o „*preloženie*“ sťažovateľa do Rakúska, prípadne ako návrh na zrušenie právoplatnosti rozhodnutia krajského súdu či návrh na obnovu konania. Nesúhlasí s tvrdeniami najvyššieho súdu vyznievajúcimi v jeho neprospech založenými na tom, že podania podával v slovenčine, pri prevoze mu muselo byť zrejmé, kvôli čomu sa tak deje, a že začal konať až po šiestich mesiacoch a nepridržal sa zásady právo patrí bdelým. Znovu poukázal na skutočnosť, že s podaniami písanými v slovenčine mu pomáhal spoluväzeň, pri prevoze na Slovensko nevedel, kam ho prevážajú, keďže mu to nikto neoznámil, rozhodnutiam, ktoré mu boli doručené, nerozumel z dôvodu neznalosti jazyka a skôr sa brániť nemohol, pretože nemal k dispozícii rozhodnutie v materinskom jazyku.

12. Sťažovateľ trvá na závere, že nedal súhlas na uznanie cudzozemského rozhodnutia a na pokračovanie výkonu trestu odňatia slobody v Slovenskej republike, preto nebola splnená základná podmienka na jeho eskortovanie na Slovensko.

13. Rozhodnutia všeobecných súdov z uvedeného dôvodu hodnotí ako nepravdivé, neprimerané, neprijateľné, svojvoľné a vecne neudržateľné, deformujúce a opomínajúce dôkazy. Napriek znalosti všeobecných súdov o existencii jazykovej bariéry mu bolo opäť rozhodnutie súdu druhého stupňa doručené v slovenskom jazyku, teda najvyšší súd konal bez toho, aby bolo sťažovateľovi zabezpečené právo na právnu pomoc a obhajobu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

14. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie v bode 1 odôvodnenia tohto rozhodnutia uvedených článkov ústavy a označených základných práv zaručených ústavou, ako aj práv

zaručených dohovorom a chartou rozsudkom krajského súdu č. k. 7Ntc/3/2021 zo 14. septembra 2021 a uznesením najvyššieho súdu č. k. 3Urto/4/2022 z 26. októbra 2022, ku ktorému malo dôjsť tým, že prebiehajúce konanie o uznaní cudzozemského rozhodnutia bolo krajským súdom vykonané v neprítomnosti sťažovateľa, t. j. bez možnosti vyjadriť sa k veci a bez toho, aby mu bol v tejto veci ustanovený obhajca; ako aj tým, že všeobecné súdy vo veci konali a svoje rozhodnutia sťažovateľovi doručovali v jazyku, ktorý neovláda, v dôsledku čoho sa nemohol adekvátne a včas domáhať svojej obrany, pritom jeho následnú argumentáciu k možnostiam a okolnostiam uplatňovania opravného prostriedku konajúce súdy neakceptovali.

III.1. K namietanému porušeniu práv rozhodnutím krajského súdu

15. V zmysle princípu subsidiarity zakotveného v čl. 127 ods. 1 ústavy poskytuje ústavný súd ochranu základným právam alebo slobodám fyzických osôb a právnických osôb za podmienky, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je teda rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pritom ochranu základným právam a slobodám poskytuje v zmysle ústavy primárne všeobecné súdnictvo a ústavný súd až subsidiárne.

16. Vo vzťahu k označenému prvostupňovému rozsudku krajského súdu sťažovateľ disponoval riadnym opravným prostriedkom – odvolaním. Práve odvolacie konanie je konaním, v ktorom je nadriadený (tu najvyšší) súd nielen oprávnený, ale aj povinný poskytnúť ochranu základným právam sťažovateľa v prípade zistenia, že súd prvého stupňa do týchto neprípustne zasiahol. Existencia opravného konania pred odvolacím súdom ako nadriadeným súdom nepripúšťa možnosť ústavného súdu rozhodovať o napadnutom rozsudku krajského súdu, keďže odvolanie predstavuje účinný právny prostriedok ochrany práv sťažovateľa vo vzťahu k prvostupňovému rozhodnutiu (obdobne I. ÚS 483/2020).

17. Vzhľadom na túto skutočnosť ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietaného porušenia označených základných práv zaručených ústavou a práv zaručených dohovorom a chartou rozsudkom krajského súdu č. k. 7Ntc/3/2021 zo 14. septembra 2021 odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu práv uznesením najvyššieho súdu

18. Ústavný súd z písomných materiálov, ktoré si vyžiadal zo spisu krajského súdu vzťahujúceho sa na danú vec, zistil, že sťažovateľ pred podaním ústavnej sťažnosti podal krajskému súdu 5. decembra 2022 (podanie z 30. novembra 2022) proti napadnutému rozhodnutiu najvyššieho súdu č. k. 3Urto/4/2022 z 26. októbra 2022 dovolanie. Následne (po podaní ústavnej sťažnosti) podaním z 2. januára 2023 doručeným krajskému súdu 3. januára 2023 požiadal o navrátenie lehoty na podanie odvolania proti rozsudku krajského súdu č. k. 7Ntc/3/2021 zo 14. septembra 2021 a podaním z 26. apríla 2023 doručeným krajskému súdu toho istého dňa podal návrh na povolenie obnovy konania vo veci vedenej krajským súdom pod sp. zn. 7Ntc/3/2021.

19. O žiadosti sťažovateľa o navrátenie lehoty na podanie odvolania síce bolo najvyšším súdom už rozhodnuté, a to uznesením č. k. 3Urto/2/2023 z 15. februára 2023, ktorým bola táto žiadosť sťažovateľa zamietnutá, o dovolaní a ani o návrhu na povolenie obnovy konania dosiaľ rozhodnuté nebolo, pritom námietky, ktoré v týchto podaniach sťažovateľ uplatnil, sú v podstate tými istými námietkami, ktoré predniesol ústavnému súdu v ústavnej sťažnosti.

20. Ústavný súd vzhľadom na uvedené aj vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu najvyššieho súdu uvádza, že právomoc ústavného súdu rozhodovať o ústavných sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy predstavuje *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý sa uplatní až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci podieľajúcich sa na ochrane ústavnosti. Meritórny prieskum v konaní o ústavnej sťažnosti z hľadiska požiadaviek na výklad a použitie tzv. podústavného práva bude možné realizovať až vtedy, ak všeobecné súdy uskutočnia úplné právne posúdenie veci zahrňujúce tiež vysporiadanie sa so sťažovateľovou uplatnenou argumentáciou [obdobne rozhodnutie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 4093/17 (63/2018 USn.)]. Z uvedeného vyplýva, že právomoc ústavného súdu rozhodovať o ústavnej sťažnosti predstavuje finálny prostriedok nápravy v sústave štátnych orgánov v rámci nevyhnutého článku reťazca subsidiarity (IV. ÚS 640/2022).

21. V danom prípade sťažovateľ pred podaním ústavnej sťažnosti uplatnil možnosť podať mimoriadny opravný prostriedok – dovolanie ako procesný prostriedok, ktorý mu zákon na ochranu jeho práv poskytuje, a to aj v prípade, ak popri namietaní porušenia jeho obhajobných práv v kontexte spravodlivého procesu (nemožnosť vyjadriť sa k veci, konanie v jeho neprítomnosti bez právneho zastúpenia a pod.) namieta aj skutkové okolnosti (zisťovanie okolností udelenia súhlasu sťažovateľa pred rakúskymi orgánmi, možnosti a okolnosti uplatnenia obrany v nadväznosti na jazykovú bariéru a pod.). Aj napriek skutočnosti, že niekedy nie je celkom možné a reálne jednotlivé námietky (subsumovateľné a nesubsumovateľné pod dovolacie dôvody) od seba celkom oddeliť, bolo by v rozpore s princípom subsidiarity, aby ústavný súd predbiehal rozhodnutie dovolacieho súdu. Aj ústavný súd musí všeobecným súdom poskytnúť príležitosť plne rozvinúť ich právomoc, keďže aj im patrí možnosť a povinnosť poskytnúť sťažovateľovým základným právam a slobodám ochranu v medziach ich zákonom zverených kompetencií. Táto ochrana je v rámci vzťahu medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom podľa princípu subsidiarity delená a postupná, nie delená a súbežná. Ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecného súdnictva a jeho právomoc nastupuje spravidla až vtedy, ak sťažovateľ pred všeobecnými súdmi vyčerpá všetky účinné prostriedky nápravy vo vzťahu ku konaniu, resp. rozhodnutiu ako celku. V prípade, ak v rámci toho istého konania (rozhodnutia) je možné niektoré námietky uplatniť pred dovolacím súdom a iné nie, ústavný súd v tejto súvislosti považuje za v rozpore s už zmieneným princípom subsidiarity tieto procesné nároky drobiť a ponechať ich samostatnému procesnému osudu. V prípade potencionálneho úspechu sťažovateľov pred dovolacím súdom (čo i len vo vzťahu k niektorým uplatneným námietkam) totiž stráca ďalšie konanie pred ústavným súdom zmysel.

22. Zároveň ústavný súd považuje za potrebné pre úplnosť uviesť, že nie je jeho úlohou, aby v tomto momente v rámci konania o ústavnej sťažnosti vyhodnotil alebo prejudikoval prípadnú úspešnosť sťažovateľom podaného dovolania. Bude vecou najvyššieho súdu, aby námietky sťažovateľa v rámci svojej zákonom zverenej kompetencie posúdil a rozhodol o nich, a to vrátane otázky prípustnosti takéhoto mimoriadneho opravného prostriedku v predmetnej veci. Pre ďalší postup a rozhodnutie ústavného súdu bolo podstatným, že sám sťažovateľ tento prostriedok nápravy

považoval v jeho veci za účinný, o čom svedčí práve skutočnosť, že ho využil. Sťažovateľ tým v podstate akceptoval subsidiárne postavenie ústavného súdu pri ochrane základných práv a slobôd. Avšak podaním dovolania, ako aj podaním ústavnej sťažnosti sťažovateľ vedome vytvoril stav „dvojkoľajnosti konania“, keď by o tej istej veci mali súbežne rozhodovať dva orgány súdneho typu (najvyšší súd ako dovolací súd a ústavný súd), čo nie je v podmienkach právneho štátu rešpektujúceho princíp právnej istoty ústavne aprobovateľné. Vzhľadom na skutočnosť, že uplatnenie právomoci dovolacieho súdu v danej veci predchádza uplatneniu právomoci ústavného súdu, možno považovať podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu ešte pred rozhodnutím dovolacieho súdu o ostatnom procesnom prostriedku, ktorý bol sťažovateľom využitý, za predčasné. Ústavný súd môže prijať ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie a meritórne o nej rozhodnúť až vtedy, ak príslušné orgány verejnej moci už nemajú možnosť namietaný stav zásahu do základných práv alebo slobôd napraviť (obdobne IV. ÚS 195/2010, I. ÚS 568/2020).

23. V zmysle už uvedeného tak postavenie ústavného súdu možno obrazne prirovnať k „záchranej brzde“, ktorú je možné použiť až vtedy, ak zlyhajú všetky obvyklé a predvídané prostriedky na zabránenie vzniku hroziacej ujmy, teda zabránenie porušenia ústavných práv. Konanie o ústavnej sťažnosti však nie je a ani nemôže byť pomyselnou „skratkou“, ktorou by bolo možné obchádzať konanie už vedené, resp. ktoré môže byť vedené na návrh sťažovateľa pred inými orgánmi verejnej moci (IV. ÚS 68/2020, III. ÚS 415/2020, II. ÚS 559/2021, IV. ÚS 404/2022, II. ÚS 514/2022).

24. Za týchto okolností je potrebné štandardným posúdením považovať ústavnú sťažnosť sťažovateľa za predčasne podanú a teda neprípustnú v zmysle § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 55 písm. d) zákona o ústavnom súde, keď sťažovateľ síce využil právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd (§ 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde), avšak pred podaním ústavnej sťažnosti nepočkal do právoplatného rozhodnutia o tomto právnom prostriedku k tomu povolaným orgánom verejnej moci. Z tohto dôvodu ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol ako neprípustnú.

IV. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu

25. Vo vzťahu k žiadosti sťažovateľa o ustanovenie mu právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom je potrebné poznamenať, že ústavný súd môže v zmysle § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde ustanoviť fyzickej osobe alebo právnickej osobe právneho zástupcu (t. j. advokáta), ak taká osoba o to požiada, ak to odôvodňujú jej majetkové pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Tieto tri predpoklady na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom musia byť splnené súčasne. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom ustanoviť (m. m. III. ÚS 265/2014).

26. Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že v danej veci nie je daná jeho právomoc, ústavná sťažnosť je oneskorená, neprípustná alebo zjavne neopodstatnená, uvedený záver zároveň znamená, že v danej veci ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, a teda nie je splnený jeden z predpokladov na vyhovie žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

27. Vzhľadom na výsledok posúdenia tejto ústavnej sťažnosti ústavným súdom (ako to vyplýva z časti III. odôvodnenia tohto uznesenia) je evidentné, že išlo o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, teda v danom prípade neboli splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom. Z tohto dôvodu ústavný súd tejto žiadosti sťažovateľa (podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde) nevyhovel.

28. Pretože ústavná sťažnosť sťažovateľa bola ako celok odmietnutá, bolo bez právneho významu zaoberať sa jeho ďalšími požiadavkami uvedenými v návrhu na rozhodnutie, o ktorých rozhodovanie je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 18. mája 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu